

УДК 321:316.77

Ольга Завадська,*кандидат історичних наук, викладач кафедри політології Національного університету "Острозька академія"*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ СТАНОВЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ ПЕРСПЕКТИВ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

У статті розкрито особливості, недоліки, перспективи законодавчого регулювання становлення українського інформаційного суспільства.

Ключові слова: ЗМІ, законодавче регулювання українського інформаційного суспільства, законодавче регулювання українських ЗМІ.

The purpose of research is to characterize special features, deficiencies and perspectives of legislation regularity of the Ukrainian information society.

Key words: media, legislation regularity of the Ukrainian information society, legislation regularity of the Ukrainian media.

Єдиний інформаційний простір України включає всі сфери діяльності суспільства, охоплює всі регіони та території країни. Тому норми права інформаційного законодавства присутні в більшості законодавчих актів України. Інформаційне законодавство, що включає нормативно-правові акти, які цілком присвячені питанням правового регулювання в інформаційній сфері, і окремі норми за цим предметом в інших нормативно-правових актах, є одночасно основним інструментом реалізації та однією з головних сфер формування державної інформаційної політики.

Питаннями правового регулювання інформаційного простору України в різний час займалися такі провідні науковці в галузі інформаційного права, як О. Кохановська [1], Т. Костецька [2], В. Горобцов [3], М. Швець, В. Брижко, В. Цимбалюк [4, 5, 6, 7, 8, 11], І. Арістова [9], К. Беляков [10].

Однією з відмінних, визначних ознак сучасного світового соціального прогресу є зростання значимості інформації в суспільних відносинах. Суспільні інформаційні відносини постійно розвиваються, особливо з удосконаленням техніки та технологій збору, обробки, зберігання та передачі інформації, по мірі опанування людством за-

конами природи, зростання суспільного інтелекту за принципом "до-сконалість не має обмежень".

Згадані процеси визначають інформаційне суспільство, зміст якого розкритий у 1993 р. Комісією Європейського Союзу – "інформаційне суспільство – це суспільство, в якому діяльність людей здійснюється на основі використання послуг, що надаються за допомогою інформаційних технологій та технологій зв'язку" [9].

Україна теж бере участь у цьому процесі. Після проголошення державної незалежності України створюється національна система законів та підзаконних нормативних актів щодо правового регулювання соціальних відносин, визначною складовою яких є інформація.

Для отримання належної картини про законодавче регулювання інформаційної сфери зупинитися докладніше на аналізі нормативно-правових актів. На сьогодні законодавча база України включає такі закони в цій галузі: "Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні" [12], "Про телебачення і радіомовлення" [13], "Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення" [14], "Про інформаційні агентства" [15], "Про систему Суспільного телебачення і радіомовлення України" [16]. Існують також підзаконні нормативні акти державних органів: Постанова Верховної Ради України від 21 листопада 1997 р. "Про створення телерадіоорганізації Суспільного мовлення України" [17], Постанова Кабінету Міністрів України від 17 листопада 1997 р. "Про державну реєстрацію друкованих засобів масової інформації, інформаційних агентств та розміри реєстраційних зборів" [18], Лист Вищого арбітражного суду України від 20 березня 1997 р. "Про внесення змін і доповнень до Закону України "Про телебачення і радіомовлення" [19], Програмна концепція Суспільного телерадіомовлення України [20]. Регулювання у сфері видавничої справи та реклами здійснюється на основі законів України "Про видавничу справу" [21], "Про рекламу" [22], Указу Президента України від 28 лютого 1995 р. "Про Державну програму розвитку національного книговидання і преси на період до 2000 року" [23], Наказу Державного комітету України у справах захисту прав споживачів від 17 жовтня 1997 р. "Про впровадження Порядку накладення штрафів за порушення законодавства про рекламу" [24], Листа Державної податкової адміністрації України від 3 квітня 1998 р. "Щодо оподаткування податком на додану вартість продажу періодичних видань засобів масової інформації вітчизняного виробництва" [25].

Організаційно-правове, фінансово-економічне забезпечення інформації та соціальний захист журналістів гарантується Законом

України “Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів” [26], указами Президента України “Про Міністерство інформації України” [27], “Питання Міністерства інформації України” [28], “Про державну економічну підтримку вітчизняних друкованих засобів масової інформації” [29], постановами Кабінету Міністрів України “Про тарифи на розповсюдження періодичних друкованих видань” [30], “Про тарифи на розповсюдження вітчизняних друкованих засобів масової інформації” [31], “Про затвердження Статуту та інші питання Державного інформаційного агентства України” [32] та ін. На цей час Указом Президента України від 15 грудня 1999 р. “Про зміни у структурі центральних органів виконавчої влади” функції Міністерства інформації України виконує Державний комітет інформаційної політики, телебачення і радіомовлення України [33].

Правове регулювання загальних питань інформації здійснюється на основі законів України “Про інформацію” [34], “Про державну таємницю” [35], “Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації” [36], Постанови Верховної Ради України від 25 квітня 1997 р. “Про рекомендації учасників парламентських слухань “Свобода слова в Україні: стан, проблеми, перспективи” [37] тощо.

Безумовно, усі наведені вище нормативно-правові акти спираються на Конституцію України, зокрема на ст. 15, 34, 41, 54, 68, 85, 106 [38].

Зупинимося докладніше на окремих нормативно-правових актах для того, щоб докладніше зрозуміти роль засобів масової інформації в суспільстві.

Так, у ст. 20 Закону України “Про інформацію” зазначено, що “масова інформація – це публічно поширювана друкована та аудіовізуальна інформація. Друкованими засобами масової інформації є періодичні друковані видання (преса) – газети, журнали, бюлетені тощо і разові видання з визначеним тиражем. Аудіовізуальними засобами масової інформації є: радіомовлення, телебачення, кіно, звукозапис, відеозапис тощо. Порядок створення (заснування) та організації діяльності окремих засобів масової інформації визначаються законодавчими актами про ці засоби” [34]. У цьому ж нормативно-правовому акті в ст. 21 пояснюється, що інформація державних органів та органів місцевого самоврядування доводиться до відома зацікавлених осіб, зокрема, шляхом опублікування її в друкованих засобах масової інформації або публічного оголошення через аудіо– і аудіовізуальні засоби масової інформації. Причому “законодавчі та інші нормативні акти, що стосуються прав,

свобод і законних інтересів громадян, не доведені до публічного відома, не мають юридичної сили" [34]. У ст. 29 відзначається, що доступ до відкритої інформації забезпечується поширенням її засобами масової комунікації. У ст. 42 визначені учасники інформаційних відносин. Відповідно до цього ЗМІ як автори та розповсюджувачі інформації також належать до основних учасників інформаційних відносин [34].

Закон України "Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації" визначає порядок всебічного й об'єктивного висвітлення діяльності органів державної влади й органів місцевого самоврядування ЗМІ і захисту їх від монопольного впливу органів тієї чи іншої гілки державної влади або органів місцевого самоврядування [36]. При цьому, з одного боку, органи державної влади та органи місцевого самоврядування зобов'язані надавати ЗМІ повну інформацію про свою діяльність через відповідні інформаційні служби цих органів, забезпечувати журналістам вільний доступ до неї, крім випадків, передбачених Законом України "Про державну таємницю" [35]. З іншого боку, вони не повинні чинити на них будь-якого тиску і втручатися в їх виробничий процес, незважаючи на те, що ці органи державної влади та органи місцевого самоврядування можуть бути їхніми засновниками (співзасновниками). Своєю чергою, ЗМІ можуть проводити власне розслідування й аналіз діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, давати їй власну оцінку, коментувати. Проте при цьому головними вимогами, що висувуються до роботи ЗМІ, повинні бути об'єктивність, всебічність, незалежність досліджень. Що ж стосується оприлюднення офіційної інформації, то в цьому випадку розрив або змішування змісту офіційної інформації коментарями ЗМІ або журналістом не допускається [35].

Конкретна правова модель, що закріплює місце інформаційних засобів у суспільстві, буде впливати із суміщення особливостей історично сформованого технологічного типу розповсюдження інформації для кожного виду інформаційних засобів з основними питаннями соціальної взаємодії інформації, що поширюється, таким чином, з політичною, економічною і культурною сферою відносин. Класифікація правових моделей регулювання інформаційних засобів будується за убунням загальносоціальної значимості. Проілюструвати це можна на прикладі найбільш яскравих соціальних ознак споживання інформації кожного інформаційного засобу. Ці ознаки і визначають специфічне правове регулювання кожного типу розповсюдження інформації.

Що ж до класифікації моделей регулювання інформації, то вона складається з кількох категорій: 1 категорія – телебачення і радіо; 2 категорія – комп'ютери, що залучені до глобальних і локальних інформаційних мереж; 3 категорія – друковані засоби інформації (газети, журнали, альманахи і т. ін.); 4 категорія – кіно– і відеопродукція, книги, компакт-диски, аудіокасети і т. ін. (тобто об'єкт, що містить в собі інформаційний продукт, по-перше, як правило, пов'язаний із трудомісткими витратами на виготовлення і, по-друге, розповсюджується за допомогою емних матеріальних носіїв, що пересуваються); 5 категорія – плакати, стенди, календарі та інші зображення і тексти рекламного, пропагандистського, агітаційного й іншого характеру (наприклад, зовнішня реклама на автобусах, тобто “мертва картинка”, а також інформаційне табло і т. ін.) [9].

Перспективи державної інформаційної політики України в галузі ЗМІ, насамперед, повинні бути пов'язані з розвитком міжнародної інформаційної діяльності, формуванням міжнародного інформаційного простору. Відповідно до Законів України “Про інформацію” (ст. 50, 51) [34], “Про Концепцію Національної програми інформатизації” [39] здійснюється загальна інформаційна політика держави. У зв'язку з тенденцією до міжнародної інтеграції, зокрема, до європейського співсуспільства і з політикою України, що спрямована на побудову демократичної правової держави, становить значний інтерес співвідношення права Європейського Союзу (ЄС) і національного права, механізмів реалізації рішень ЄС. З огляду на налагодження співпраці України з ЄС, необхідно зупинитися на окремих питаннях комунікаційного права і комунікаційної політики ЄС. Крім корінних інституціональних змін, серед головних законодавчих подій у ЄС за останній час слід зазначити початок перегляду структури регулювання електронних комунікацій, прийняття Директиви щодо прав власності на кабельні комунікації й опублікування нового проекту Директиви про електронну комерцію. До деяких справ стосовно ЗМІ були вироблені правила про конкуренцію, що істотно вплинуло на розвиток ЗМІ і регулювання комунікаційного “ландшафту”, особливо в галузі фінансування громадських служб і об'єднань компаній. На рівні Ради Європи Комітет Міністрів прийняв дві найважливіші рекомендації, у яких підкреслюються принципи висвітлення в ЗМІ виборчих компаній і заходи щодо забезпечення універсальної громадської послуги.

Мова йде про Рекомендацію щодо заходів, які стосуються висвітлення виборчих компаній у ЗМІ (рекомендація № R (99)15 Комітету Міністрів державам-учасницям ЄС, яка була прийнята у Страсбурзі

9 вересня 1999 р.), що закликає 41 державу забезпечити висвітлення виборчих компаній у ЗМІ на основі справедливості, збалансованості та неупередженості, приділяючи в той же час особливе значення проблемі саморегулювання ЗМІ в цій галузі. Відповідно до цієї рекомендації необхідно, щоб у всіх типах політичних виборів ЗМІ, особливо віщальні ЗМІ як державні, так і приватні, забезпечували чесне і неупереджене подання населенню суттєвих поглядів політичних партій і кандидатів.

По-друге, це стосується Рекомендації щодо нових комунікаційних та інформаційних послуг (рекомендація № R (99)14 Комітету Міністрів державам-учасницям ЄС, яка була прийнята в Страсбурзі, 9 вересня 1999 р.), що спрямована на те, щоб заохотити держави-учасниці підвищувати доступність для громадян таких нових комунікаційних та інформаційних послуг, як Інтернет і електронна пошта, особливо за допомогою створення точок громадського доступу на місцевому рівні. Держави-учасниці Ради Європи закликаються запроваджувати в життя основні принципи універсальної громадської послуги і доводити їх до відома органів державної влади, відповідних галузей промисловості та індивідуальних користувачів. Рекомендація містить керівні принципи узгодженої європейської політики з цього питання. Освітні та культурні установи повинні сприяти використанню населенням нових інформаційних технологій, у тому числі через надання децентралізованих точок доступу. Рекомендація пропонує урядам європейських держав розробити фінансову стратегію в співробітництві з приватним сектором, забезпечуючи водночас панування справедливої конкуренції між різноманітними постачальниками комунікаційних та інформаційних послуг на рівні співтовариств. Пояснювальна записка до цього документа містить додаткову інформацію та засоби втілення в життя рекомендації про універсальну громадську послугу. Кінцевою метою цієї послуги є запобігання розподілу суспільства на "інформаційно багатих" та "інформаційно бідних" громадян. Загальноєвропейська конференція за порушеними у рекомендації питаннями була проведена Радою Європи 2 – 3 листопада 1999 р. на Мальті [9].

Поступ України до світового інформаційного суспільства викликав потребу адаптації органів публічної влади до нових соціальних відносин та спрямування їх у бажаному для нашої держави напрямі – співвідношення інтересів людини, суспільства, держави. Однією з проблем, яка постала для вирішення, є підвищення ефективності системи інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів виконавчої влади України шляхом реформи.

З цією метою 7 травня 2000 року Постановою № 777 Кабінет Міністрів України утворив Урядову комісію з питань інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів виконавчої влади. На черговому засіданні, 6 жовтня 2000 року Урядовою комісією розглянуто питання про “Концепцію реформування законодавства України у сфері суспільних інформаційних відносин” [40] (далі – Концепція). Проект зазначеної Концепції розроблений групою вітчизняних науковців в галузі інформаційного права та правової інформатики, відповідно до Завдань Національної програми інформатизації на 2001-2003 рр. та Програми завдань (робіт) з інформатизації на 2001 бюджетний рік, її положень про завдання щодо розробки законодавчих та інших нормативно-правових актів з питань інформатизації (розділ “Формування політики та організаційно-правове забезпечення інформатизації”). Значимість втілення у життя Концепції для нашої країни полягає в тому, що вона створює умови комплексного вирішення проблем державної політики у сфері суспільних інформаційних відносин щодо створення нормативно-правової бази інформаційного суспільства, поступ до якого здійснюється нашою державою відповідно з Програмою інтеграції України до Європейського Союзу (Розділом 13 “Інформаційне суспільство”). З часу проголошення незалежності України вже створено значний масив законодавчих та підзаконних нормативних актів, які є базою нормативно-правового регулювання суспільних інформаційних відносин. Сукупність юридичних норм у цій сфері вже досягла критичної маси, що дозволяє на науковому рівні умовно виділити їх в автономну галузь законодавства (інформаційне законодавство) та юридичну наукову інституцію (інформаційне право).

Правотворчий процес в Україні нерідко здійснюється без узгодження з чинним законодавством, не враховується специфіка національної ментальності, правової культури систематизації права, які є основою правосвідомості населення, інші особливості соціального та державного життя. Різні закони та підзаконні акти, що регулюють суспільні відносини, об’єктом яких є інформація, приймалися у різні часи без узгодження понятійного апарату, тому вони мають низку термінів, які не є достатньо коректними, а отже, розуміються неоднозначно учасниками суспільних інформаційних відносин. Деякі категорії взагалі не мають чіткого визначення свого змісту, що призводить до їх неоднозначного застосування на практиці. Наприклад, “інформація”, “таємна інформація” і “таємниця”, “документ” і “документована інформація”, “майно” і “власність”, “інтелектуальна власність”, “володіння”, “автоматизована система” тощо. Це, своєю чергою, породжує соціальні конфлікти

(правопорушення) в інформаційних відносинах між їх учасниками та створює умови для уникнення від відповідальності правопорушників, що негативно впливає на формування високої культури правовідносин на рівні найкращих здобутків світової цивілізації. Значна кількість юридичних норм, які регулюють суспільні інформаційні відносини, розпорошена по різних законах та підзаконних нормативних актах, що ускладнює їх пошук, аналіз та узгодження для практичного застосування. Має місце розбіжність щодо розуміння структури законодавства в сфері інформаційних відносин та підходів до її формування. Нерідко в окремих законах у систему законодавства включають норми, виражені в підзаконних нормативних актах, що суперечить положенням Конституції України. Це викликає в практиці правозастосування колізію норм – ігнорування норм закону на користь норм підзаконного акта. Нові юридичні норми в сфері суспільних інформаційних відносин нерідко не узгоджені з раніше прийнятими, що призводить до правового хаосу, падіння авторитету публічного права, нігілістичного ставлення суб’єктів суспільних відносин до законодавства. Через неузгодженість правового регулювання у законодавстві щодо збору інформації на різних рівнях державного управління, зокрема персональних даних, різні органи державної влади примушують громадян надавати довідки з різних установ для отримання іншої довідки. Існує порочний принцип недовіри до документу, який був виданий іншою інстанцією, в результаті чого громадяни змушені витратити багато часу на ходіння по різних державним установам, щоб підтверджувати правомірність виданих їм раніше документів. Це повинно викоринюватися, у тому числі, правовими засобами, зокрема, на рівні законодавства. Сукупність правових норм у сфері суспільних інформаційних відносин, визначених у законах і підзаконних актах, досягли за кількістю критичного стану (критичної маси), що зумовлює необхідність виділення їх в окрему галузь законодавства. Зростає загроза особі, суспільству, державі від такого негативного явища, як комп’ютерна злочинність – вчинення злочинів із використанням інформаційних технологій та технологій зв’язку. Одним із шляхів подолання проблем правового регулювання суспільних інформаційних відносин є законодавча систематизація норм права. Систематизація інформаційного законодавства повинна вирішити такі завдання-цілі:

- розвивати норми та принципи правового регулювання суспільних відносин, що визначені в Конституції України;
- враховувати ратифіковані Україною нормативні акти міжнародного права (міждержавні угоди, конвенції);

– легалізувати позитивні звичаї у сфері інформаційних відносин та норми суспільної моралі, загальнолюдські цінності, визначені Організацією Об'єднаних Націй в Декларації прав людини та інших загальноприйнятих міждержавних нормативних актах [41].

З цією метою Постановою № 777 від 7 травня 2000 року Кабінет Міністрів України утворив Урядову комісію з питань інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів виконавчої влади (далі – Урядова комісія).

У червні 2000 року Науково-дослідний центр правової інформатики Академії правових наук України звернувся до Урядової комісії з пропозиціями щодо внесення до проекту Завдань Національної програми інформатизації на 2001 рік пункт про розробку “Кодексу про інформацію” та розгляду на її засіданні “Концепції реформування законодавства України у сфері суспільних інформаційних відносин” (далі – Концепція). На черговому засіданні, у жовтні 2000 року, Урядова комісія розглянула вказане питання та прийняла Концепцію за основу (Протокол № 7 від 06.10.2000 р.).

Значимість втілення у життя Концепції полягає у створенні умов комплексного вирішення проблем державної політики в інформаційній сфері щодо нормативно-правової бази інформаційного суспільства, поступ до якого передбачений Програмою інтеграції України до Європейського Союзу (розділом 13 “Інформаційне суспільство”). Як вважаємо, реалізація положень Концепції може дозволити здійснення більш ефективного та цілеспрямованого упорядкування інформаційних відносин за умов входження України в інформаційне суспільство. З метою подальшого наукового розвитку вищезначених питань у 2002 р. Науково-дослідний центр правової інформатики Академії правових наук України звернувся з ініціативою до відповідних органів державної влади щодо запровадження в Україні нової спеціальності “Інформаційне право”.

Сьогодні в Україні вже створені не тільки наукові, а й законодавчі засади щодо здійснення систематизації інформаційного законодавства на рівні кодифікованого акта. Так, Законом України “Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки” від 9 січня 2007 року № 537-V (частина 2, Розділ III. “Національна політика розвитку інформаційного суспільства в Україні”) передбачено: “З метою підвищення ефективності розвитку інформаційного суспільства необхідно створити цілісну систему законодавства, гармонізовану з нормами міжнародного права з питань розвитку інформаційного суспільства, зокрема здійснити кодифікацію інформаційного законодавства [7].

В Указі Президента України "Про заходи щодо розвитку національної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні" від 31 липня 2000 року (№ 9282/000) зазначається, що з метою розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет, забезпечення широкого доступу громадян до цієї мережі, ефективного використання її можливостей для розвитку вітчизняної науки, освіти, культури, підприємницької діяльності, зміцнення міжнародних зв'язків, належного інформаційного забезпечення здійснення органами державної влади та органами місцевого самоврядування своїх повноважень, повнішого задоволення потреб міжнародного співтовариства в об'єктивній, комплексній інформації щодо різних сфер суспільного життя в Україні, а також вирішення інших завдань, визначених у Посланні Президента України до Верховної Ради України "Україна: поступ у XXI сторіччя. Стратегія економічного та соціального розвитку на 2000-2004 роки" (276а/2000).

У зв'язку з вищевикладеним вважаємо, що розробка інформаційного законодавства України повинна здійснюватися за такими головними напрямками: реалізація прав юридичних і фізичних осіб на інформацію; правове формування інформаційних ресурсів в умовах рівності всіх форм власності та ринкової економіки; забезпечення інформаційної безпеки держави, суспільства, громадянина; захист інтелектуальної власності на вироблену інформацію; захист прав громадян в умовах переходу до інформаційного суспільства; правова інтеграція у світовий інформаційний простір; відповідальність за правопорушення у сфері інформації, інформатизації та єдиного правового інформаційного простору [7].

Роботи в розглянутих напрямках потребують координації, без якої неможливо усунути невиправдане дублювання, виявити і ліквідувати прогалини в законодавстві, скоротити терміни створення актів, підвищити їх якість і ефективність включених до них правових норм, забезпечити доступ до законодавства громадянам, державним органам, громадським організаціям, комерційним корпораціям. Вирішити визначені проблеми можна тільки у разі здійснення систематизації інформаційного законодавства шляхом кодифікації. Варто зауважити, що інформаційне законодавство належить до комплексного законодавства. Тут предметом регулювання є інформаційна сфера суспільних відносин, а не їх вид, що характерно для галузей права.

Варто зауважити, що можливі два види трактування інформаційного законодавства: широке та вузьке. Широке включає в поняття ін-

формаційного законодавства акти законодавчих органів і підзаконні акти (акти органів управління та суду); вузьке – акти законодавчих органів (закони і постанови Верховної Ради України).

Таким чином, розрив єдиного інформаційного простору виникає тоді, коли ні газета, ні радіо, ні телеканал, незалежно від форми власності, не дають і не намагаються давати максимальний спектр думок і поглядів, що існують у суспільстві, та й не вважають себе зобов'язаними це робити. Другий розрив єдиного інформаційного простору – це коли на відведених територіях України практично встановлюється монополія на місцеву, регіональну істину. Замість того, щоб стимулювати саморегулювання преси, держава в особі законодавчої і виконавчої влади як у центрі, так і на місцях, намагається вводити нові механізми її регулювання і розширювати сфери їх застосування.

Одна з основних причин того, що в Україні досі немає інформаційного кодексу, полягає в тому, що немає політичної волі щодо його прийняття. Про це говорили учасники круглого столу на тему “Проблеми кодифікації інформаційного законодавства України”, який відбувся 4 червня 2009 року в Інституті законодавства Верховної Ради України.

Готового проекту інформаційного кодексу не існує, але вже майже десять років над його розробкою працюють у Державному комітеті телебачення і радіомовлення. Багато проблем неузгодженості вітчизняних законів, на думку заступника голови Держтелерадіо Володимира Горобцова, полягає в технократичному і гуманітарному підходах до їх творення. Наприклад, технократи основну увагу приділяють передачі інформації, а гуманітарії – праву на інформацію. “У нашому законодавстві одні й ті ж поняття часто визначені по-різному”, – сказав він. Кодифікація могла б ліквідувати ці неузгодженості [41].

Ефективне функціонування інформаційного простору тісно пов'язано з державною політикою забезпечення інформаційної безпеки. Держава повинна мати гнучку, мобільну та ефективну систему інформаційної безпеки, яка спроможна швидко реагувати на загрози, що з'являються, та нові умови діяльності. Для цього, насамперед, необхідна організація постійного відстеження ситуації в сферах, де можуть виникнути загрози інформаційної безпеки, і перманентна перевірка можливостей наявних систем забезпечення інформаційної безпеки щодо усунення реальних і потенційних загроз. Необхідно також узгодити нормативно-правову базу розвитку інформаційного простору, що розроблюється, і забезпечення інформаційної безпеки, в першу чергу щодо інтегрування України в міжнародні телекомунікаційні мережі, створення технічних засобів забезпечення інформацій-

ної безпеки, купівель закордонних програмно-технічних і телекомунікаційних засобів та їх використання в стратегічно важливих сферах.

Безумовно, ми розглянули далеко не всі аспекти державної інформаційної політики в галузі ЗМІ. Проте навіть те, що вдалося проаналізувати, дозволяє дійти таких висновків. Вважаємо, що однією з таких проблем є недостатня сформульованість цієї політики: невизначеність необхідного мінімуму державних потреб в інформаційній сфері, а також доступного для бюджету максимуму, який відведено на це державою. Друга проблема полягає в розходженні уявлень про єдиний інформаційний простір. Чомусь вважається, що єдиний інформаційний простір – це можливість на всій території держави розповсюджувати одну і ту ж інформацію. На наш погляд, варто розглядати єдиний інформаційний простір як можливість забезпечити кожного громадянина максимально повним спектром фактів і думок, що є в країні, у тому числі ознайомити неодмінно і з версією державних органів, тобто з офіційною версією, що, як підказує досвід, теж не може і не повинна претендувати на істину в останній інстанції. Навпаки, саме з того, наскільки ця версія підтверджується іншими версіями і фактами, громадянин має можливість дійти висновку про якість обраної їм влади.

Література:

1. Кохановська О. Цивільно-правові проблеми інформаційних відносин в Україні / О. Кохановська // Автореф. ... на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. – Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Київ, 2006 – 21 с.
2. Костецька Т. Інформаційне право України / Т. Костецька. – Київ. – 2009.
3. Правове забезпечення інформаційної діяльності в Україні / В. Горбцов та ін. // За ред. Ю. Шемшученка, І. Чижо ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Держ. комітет телебачення і радіомовлення України. – Київ : Юридична думка, 2006. – 384 с.
4. Брижко В., Швець М. Інформаційне право: нормативні та методологічні засади упорядкування інформаційних відносин. – К.: [НДЦПІ АПрН України], 2009
5. Інформаційне суспільство. Дефініції ... / В. Брижко, В. Цимбалюк та ін.; За ред. М. Швеця та Р. Калюжного. – К.: "Інтеграл", 2002.
6. М. Швець, В. Брижко. До питання систематизації інформаційного законодавства України http://ndcpi.org.ua/jurnal/16_1.htm.
7. Інформаційне право та правова інформатика у сфері захисту персональних даних / В. Брижко, М. Гуцалюк, В. Цимбалюк, М. Швець. – 2005.
8. Питання вдосконалення законодавства України у сфері інформації та

інформатизації // За ред. члена-кореспондента АПрН України М. Швеця. – К.: НДЦПІ АПрН України, 2003.

9. Арістова І. Державна інформаційна політика: організаційно-правові аспекти: Монографія // За загальною редакцією д-ра юрид. наук, проф. Бандурки О. М. – Харків: Вид-во Ун-ту внутр. справ, 2000. – 368 с.

10. Беляков К. Інформатизація організаційно-правової сфери суспільної діяльності / К. Беляков // Право України. – 2005. – № 6. – С. 88 – 92.

11. Основи інформаційного права України: Навч. посіб. // За ред. М. Швеця, Р. Каложного та П. Мельника. – К.: Знання, 2004. – 274 с.

12. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні: Закон України від 16 листопада 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 1.

13. Про телебачення і радіомовлення : Закон України від 21 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 10.

14. Про Національну раду України з питань телебачення та радіомовлення: Закон України від 23 вересня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 48.

15. Про інформаційні агентства: Закон України від 28 лютого 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 13.

16. Про систему Суспільного телебачення і радіомовлення України: Закон України від 18 липня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 45.

17. Про створення телерадіоорганізації Суспільного мовлення України: Постанова Верховної Ради України від 21 листопада 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 11-12.

18. Про державну реєстрацію друкованих засобів масової інформації, інформаційних агентств та розміри реєстраційних зборів: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 листопада 1997 р. // Офіційний вісник України. – 1997. – № 47.

19. Про внесення змін і доповнень до Закону України “Про телебачення і радіомовлення”: Лист Вишого арбітражного суду України від 20 березня 1997 р. // Бюлетень законодавства юридичної практики України. – 1998. – № 7.

20. Програма концепція Суспільного телерадіомовлення України // Бюлетень законодавства юридичної практики України. – 1998. – № 7.

21. Про видавничу справу: Закон України від 5 червня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 32.

22. Про рекламу : Закон України від 3 липня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 39.

23. Про Державну програму розвитку національного книговидання і преси на період до 2000 р.: Указ Президента України від 28 лютого 1995 р. // Бюлетень законодавства юридичної практики України. – 1998. – № 7.

24. Про впровадження Порядку накладення штрафів на порушення законодавства про рекламу: Наказ Державного комітету України у справах захисту прав споживачів від 17 жовтня 1997 р. // Бюлетень законодавства юридичної практики України. – 1998. – № 7.

25. Щодо оподаткування податком на додану вартість продажу періодичних видань засобів масової інформації вітчизняного виробництва: Лист Державної податкової адміністрації України від 3 квітня 1998 р. // Бюлетень законодавства юридичної практики України. – 1998. – № 7.

26. Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів : Закон України від 23 вересня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 50.

27. Про Міністерство інформації України: Указ Президента України від 13 листопада 1996 р. // Урядовий кур'єр. – 1996. – 16 листопада.

28. Питання Міністерства інформації України: Указ Президента України від 19 лютого 1997 р. // Офіційний вісник України. – 1997. – № 9.

29. Про державну економічну підтримку вітчизняних друкованих засобів масової інформації: Указ Президента України від 16 квітня 1997 р. // Голос України. – 1997. – 19 квітня.

30. Про тарифи на розповсюдження періодичних друкованих видань: Постанова Кабінету Міністрів України від 4 жовтня 1996 р. // Урядовий кур'єр. – 1996. – 5 жовтня.

31. Про тарифи на розповсюдження вітчизняних друкованих засобів масової інформації: Постанова Кабінету Міністрів України від 26 травня 1997 р. // Офіційний вісник України. – 1997. – № 22.

32. Про затвердження Статуту та інші питання Державного інформаційного агентства України: Постанова Кабінету Міністрів України від 15 липня 1997 р. // Офіційний вісник України. – 1997. – № 22.

33. Про зміни у структурі центральних органів виконавчої влади: Указ Президента України від 15 грудня 1999 р. // Офіційний вісник України. – 1999. – № 30.

34. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48.

35. Про державну таємницю: Закон України від 21 січня 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 16.

36. Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації : Закон України від 23 вересня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 49.

37. Про рекомендації учасників парламентських слухань "Свобода слова в Україні: стан, проблеми, перспективи": Постанова Верховної Ради України від 25 квітня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 22.

38. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30.

39. Про Концепцію Національної програми інформатизації : Закон України від 4 лютого 1998 р. // Юрид. вісник України. – 1998. – № 18.

40. Проект Концепції реформування законодавства України у сфері суспільних інформаційних відносин <http://www.bezpeka.com/ru/lib/art519.html>.

41. Науковці й експерти: Інформаційний кодекс України на часі <http://www.telekritika.ua/news/2009-06-04/46031>.